

Piotr REMBOWSKI , Artem LUHOVYI

ROLA INSTYTUCJI PUBLICZNYCH W INTEGRACJI IMIGRANTÓW Z UKRAINY: PRZYPADEK WOJEWÓDZTW ŁÓDZKIEGO I ŚLĄSKIEGO¹

12

Piotr REMBOWSKI – *Uniwersytet Łódzki*

Centrum Studiów Migracyjnych UŁ
ul. Rewolucji 1905 r. 41/43, 90-214 Łódź
e-mail: piotrekrembowski4@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0000-4726-6269>

Artem LUHOVYI – *Uniwersytet Łódzki*

Centrum Studiów Migracyjnych UŁ
ul. Rewolucji 1905 r. 41/43, 90-214 Łódź
e-mail: artem.luhovyi@outlook.com
<https://orcid.org/0009-0003-4533-9817>

ZARYS TREŚCI: Polska od kilku lat jest obszarem wzmożonej imigracji, początkowo zarobkowej, a po agresji Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r. także przymusowej. Nasilona imigracja obserwowana jest też w województwach łódzkim i śląskim, które jednocześnie od

¹ Artykuł powstał w ramach projektu „Polityki władz samorządowych województw łódzkiego i śląskiego wobec imigracji”, który finansowany jest przez Narodowe Centrum Nauki na lata 2021–2025 (nr UMO-2020/39/D/HS5/03186). Więcej informacji o projekcie: <https://www.csm.uni.lodz.pl/projekty>

© by the Author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC-BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)
Received: 17.09.2025. Verified: 8.11.2025. Accepted: 12.11.2025.

Funding information: Polityki władz samorządowych województw łódzkiego i śląskiego wobec imigracji (NCN, 2021-2025) | NCN Sonata 16 (nr umowy: UMO-2020/39/D/HS5/03186). **Conflict of interests:** None. **Ethical considerations:** The Authors assure of no violations of publication ethics and take full responsibility for the content of the publication. **The percentage share of the Authors in the preparation of the work is:** P.R. 50%, A.L. 50%.

lat borykają się z problemem wyludniania. Jednym ze sposobów radzenia sobie z depopulacją jest próba zatrzymania przybyłych do tych regionów imigrantów. Celem artykułu jest analiza roli instytucji publicznych w procesie integracji ekonomicznej (włączania w rynek pracy) i społecznej imigrantów z Ukrainy, a zatem również zatrzymania ich na stałe. W tym celu badaniu poddano działania władz samorządowych w województwach łódzkim i śląskim na rzecz integracji cudzoziemców zarówno przed intensyfikacją działań wojennych Rosji przeciwko Ukrainie, jak i po niej. Źródło danych empirycznych stanowią wywiady pogłębione i grupowe z imigrantami i ekspertami reprezentującymi instytucje publiczne, organizacje pozarządowe czy środowiska akademickie. Wyniki badań zestawiono z analizą danych statystycznych i dokumentów udostępnionych przez instytucje publiczne. Analiza wykazała istotne różnice w zakresie podejmowanych działań w zależności od województwa, dostępnych zasobów oraz poziomu koordynacji między instytucjami publicznymi.

SŁOWA KLUCZOWE: migracja, integracja, polityka migracyjna, polityka regionalna, Ukraina, województwo łódzkie, województwo śląskie.

THE ROLE OF PUBLIC INSTITUTIONS IN THE INTEGRATION OF IMMIGRANTS FROM UKRAINE: THE CASE OF THE LODZ AND SILESIAN VOIVODESHIPS

ABSTRACT: For several years, Poland has been an area of intensified immigration – initially labor-related, and, following Russia’s aggression against Ukraine in February 2022, also forced migration. Increased immigration is also observed in the Lodz and Silesian voivodeships, which have for years struggled with depopulation. One way of addressing this demographic challenge is the attempt to retain immigrants who arrive in these regions. The aim of this article is to analyze the role of public institutions in the processes of economic integration (into the labor market) and social integration of immigrants from Ukraine, and thus in encouraging them to settle permanently. To this end, the study examines the actions taken by local governments in the Lodz and Silesian voivodeships to support the integration of foreigners, both before and after the intensification of Russia’s military operations against Ukraine. The empirical material consists of in-depth and group interviews with immigrants and experts representing public institutions, non-governmental organizations, and academic circles. The findings are compared with an analysis of statistical data and documents provided by public institutions. The study reveals significant differences in undertaken measures depending on the voivodeship, available resources, and the level of coordination between public institutions.

KEYWORDS: migration, integration, migration policy, regional policy, Ukraine, Lodz Voivodeship, Silesian Voivodeship.

12.1. Wprowadzenie

W ostatnich latach obserwujemy wzrost imigracji do Polski z krajów Afryki, Bliskiego Wschodu czy Azji Południowo-Wschodniej. Największą jednak grupę cudzoziemców w naszym kraju stanowią imigranci z państw byłego bloku wschodniego – głównie Ukraińcy, a następnie Białorusini i Gruzini. Po ataku Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r. do grupy imigrantów ekonomicznych z Ukrainy, której liczebność przed wybuchem wojny szacowano na 1,3 mln osób (Duszczyk, Kaczmarczyk 2022), dołączyło ponad 1,7 mln uciekinierów wojennych, głównie kobiet i dzieci (Otwarte Dane 2025). Część uciekinierów w kolejnych miesiącach wróciła na Ukrainę lub wyjechała w innych kierunkach. Szacuje się, że z końcem 2023 r. w Polsce przebywało 2,2 mln Ukraińców, w tym około 950 tys. uchodźców wojennych i 1,3 mln imigrantów ekonomicznych (Gońda 2024). Ten ogromny napływ imigrantów nastąpił w czasie, gdy Polska mierzy się z depopulacją, a imigranci z Ukrainy nie tylko łagodzą skutki deficytu ludności, ale także stymulują regionalne rynki pracy. W efekcie pośrednio przyczyniają się do rozwoju polskiej gospodarki (Strzelecki 2020; Kałuża-Kopias 2025).

Do regionów, które już od ponad trzech dekad mierzą się z problemem wyludniania, należą województwa łódzkie i śląskie. W Łódzkiem liczba ludności spadła z ponad 2,7 mln w 1990 r. do 2,3 mln w 2022 r., a w 2060 r. ma ona wynieść ok. 1,7 mln. W tym samym czasie w województwie śląskim populacja zmniejszyła się z ponad 5 mln (w 1990 r., w granicach obecnego województwa) do 4,3 mln w 2022 r. Według prognoz do 2060 r. populacja województwa ma się zmniejszyć do około 3,2 mln (GUS 2023).

Jednym ze sposobów radzenia sobie z problemem depopulacji jest próba zatrzymania przybyłych do tych regionów imigrantów. Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie: jaką rolę odgrywają instytucje publiczne w procesie integracji ekonomicznej (włączania w regionalne i lokalne rynki pracy) i społecznej imigrantów z Ukrainy, a zatem i zatrzymywaniu ich w obu regionach? Aby zrealizować założony cel, w pierwszej części tekstu – na podstawie analizy dokumentów publicznych i przekazów medialnych – przedstawione zostały działania władz samorządowych w województwach łódzkim i śląskim na rzecz imigrantów z Ukrainy, zarówno przed wybuchem pełnoskalowej wojny, jak i po nim. Omówione zostały działania instytucji publicznych na poziomie regionalnym i lokalnym oraz ich współpraca w obszarze integracji cudzoziemców z organizacjami pozarządowymi. W drugiej części artykułu przedstawiono wyniki badań jakościowych – wywiadów pogłębionych i grupowych z imigrantami oraz przedstawicielami instytucji publicznych i organizacji pozarządowych – dotyczących oceny zakresu i form działań nakierowanych na integrację Ukraińców.

12.2. Migracja z Ukrainy do województwa łódzkiego i śląskiego

Napływ imigrantów z Ukrainy w ostatnich latach znacząco wpłynął na sytuację społeczno-gospodarczą Polski, w tym również na regiony łódzki oraz śląski (Strzelecki i in. 2021; Kałuża-Kopias 2023; Strzelecki 2024). Jeszcze przed wybuchem wojny w 2022 r. oba te województwa doświadczały rosnącej obecności ukraińskich imigrantów przebywających w Polsce czasowo głównie w celach zarobkowych, co łagodziło m.in. niedobory pracowników na regionalnym rynku pracy wynikające z depopulacji. Badania D. Kałuży-Kopias (2025) wskazują na istotną zależność między ubytkiem ludności w wieku produkcyjnym a napływem pracowników z Ukrainy w Łódzkiem i Śląskiem – firmy w obliczu niedoborów kadrowych coraz częściej uzupełniają braki dzięki imigrantom, do niedawna głównie z Ukrainy, a obecnie także z innych krajów. Dane statystyczne potwierdzają, że przed 2022 r. dynamicznie rosła liczba imigrantów z Ukrainy przebywających w obu regionach. Na rynku pracy w 2020 r. w Łódzkiem wydano 29,9 tys. zezwoleń na pracę i 125 tys. oświadczeń o powierzeniu pracy cudzoziemcowi, natomiast w Śląskiem – 26,8 tys. zezwoleń i 120,2 tys. oświadczeń (WPSZ 2025). W ZUS zarejestrowanych było 24 tys. Ukraińców w Łódzkiem i 38,9 tys. w Śląskiem (ZUS 2024).

Agresja Rosji na Ukrainę w 2022 r. spowodowała masowy napływ uchodźców wojennych. W ciągu pierwszych miesięcy w Polsce wydano ponad 1,27 mln numerów PESEL ze statusem UKR, z czego znaczna część trafiła do dużych aglomeracji. W kolejnych latach ich liczba zmniejszyła się. W połowie 2025 r. w województwie łódzkim zamieszkiwało około 61,5 tys. posiadaczy PESEL UKR, a w województwie śląskim było to 99,5 tys. osób (Otwarte Dane 2025). Na rynku pracy w 2024 r. w Łódzkiem wydano blisko 580 zezwoleń na pracę i 12,9 tys. oświadczeń, a w ZUS zarejestrowanych było 51,2 tys. obywateli Ukrainy. W Śląskiem odnotowano ponad 410 zezwoleń, 37,3 tys. oświadczeń oraz 72,4 tys. Ukraińców zarejestrowanych w ZUS. W każdym z regionów zarejestrowano też po blisko 100 tys. powiadomień pracodawców o zatrudnieniu ukraińskich uchodźców (WPSZ 2025; ZUS 2024). Mniejsze liczebności poszczególnych zezwoleń względem wcześniejszych lat wskazują na zmianę zarówno statusu prawnego pracowników z Ukrainy (większy udział uchodźców), jak i kierunków napływu imigrantów do obu regionów (większy udział pracowników z innych krajów).

Dane te pokazują skalę wyzwań integracyjnych – w obu województwach imigranci z Ukrainy stanowią kluczową część lokalnej siły roboczej, jednak pełna integracja ekonomiczna i społeczna cudzoziemców wymaga skoordynowanych działań instytucji publicznych oraz długofalowych programów regionalnych.

12.3. Metodologia badania

Źródło przedstawianych niżej analiz stanowią badania jakościowe zrealizowane w latach 2023–2024 w województwach łódzkim i śląskim. Obejmowały one indywidualne wywiady pogłębione (IDI) przeprowadzone z 40 imigrantami z Ukrainy (po 20 w każdym województwie), dobranymi celowo tak, aby uwzględnić różnorodność doświadczeń pod względem wieku, płci, statusu pobytowego, aktywności zawodowej oraz długości pobytu w Polsce. Wywiady realizowano na podstawie częściowo ustrukturyzowanego scenariusza obejmującego m.in. kwestie kontaktów z instytucjami publicznymi, ocenę jakości obsługi czy występujących barier i potrzeb badanych.

Przeprowadzono też 20 wywiadów eksperckich (po 10 w każdym z województw) z przedstawicielami instytucji publicznych (urzędów wojewódzkich, powiatowych urzędów pracy, ośrodków pomocy społecznej, placówek edukacyjnych) oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz cudzoziemców. Uzupełnieniem materiału były cztery (po dwa na województwo) zogniskowane wywiady grupowe (FGI) z imigrantami i ekspertami pozwalające na pogłębioną wymianę opinii i identyfikację wyzwań w zakresie integracji imigrantów.

Dane jakościowe zestawiono z analizą dokumentów strategicznych, raportów urzędowych i statystyk (GUS, ZUS, UdsC, MRPiPS), a także materiałów prasowych i informacji z oficjalnych stron internetowych instytucji. Wyniki mają charakter pogłębionego studium przypadku dwóch regionów o zróżnicowanym profilu gospodarczym, w których liczba obywateli Ukrainy znacząco wzrosła po lutym 2022 r.

12.4. Rola instytucji publicznych w integracji imigrantów

Instytucje publiczne odgrywają kluczową rolę w integracji ekonomicznej imigrantów, rozumianej tu jako ich wejście na rynek pracy, a także szerszej integracji społecznej. Do instytucji tych zaliczają się zarówno organy administracji rządowej (np. urzędy wojewódzkie odpowiedzialne za legalizację pobytu), samorządy lokalne (urzędy miast i gmin, powiatowe urzędy pracy, ośrodki pomocy społecznej), jak i publiczne instytucje edukacyjne czy kulturalne (por. Matusz-Protasiewicz 2013; Mucha 2020). Tak w Polsce, jak i w Unii Europejskiej obserwuje się przy tym rosnące znaczenie samorządów w integracji cudzoziemców (Matusz-Protasiewicz, Kwieciński 2018; Pawlak 2018). Rolę wspomagającą w tym procesie odgrywają organizacje pozarządowe, a niekiedy – bazując na wieloletnim doświadczeniu i szerokich kontaktach z zagranicznymi NGO – wręcz zastępują one podmioty publiczne (Popławska, Gać 2021).

Jeszcze przed wojną w Ukrainie samorządy napotykały coraz większe wyzwania związane z integracją cudzoziemców (Matusz-Protasiewicz, Kwieciński 2018), ale to właśnie wraz z masowym uchodźstwem z Ukrainy po 2022 r. państwo polskie i jego lokalne agendy stanęły przed koniecznością szybkiego wdrożenia rozwiązań ułatwiających przybyłym dostęp do podstawowych usług, rynku pracy i życia społecznego (Jarosz, Klaus 2023). Po wybuchu wojny uchwalono ustawę o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa – tzw. specustawę² – która, w powiązaniu z natychmiastowym nadawaniem numerów PESEL ze statusem UKR, przyznawała uchodźcom prawo do legalnego pobytu, pracy bez zezwoleń, dostępu do opieki zdrowotnej, edukacji i świadczeń socjalnych na równi z obywatelami RP (Kubiciel-Lodzińska i in. 2023).

To rozluźnienie formalnych barier znacznie przyspieszyło proces aktywizacji zawodowej – w praktyce jednak wymagało sprawnej obsługi administracyjnej na poziomie lokalnym. Podobnie jak w całym kraju, także w województwach łódzkim i śląskim urzędy gmin zajmujące się nadawaniem numerów PESEL oraz wojewódzkie wydziały ds. cudzoziemców zostały obciążone ogromną liczbą wniosków w krótkim czasie. Instytucje rynku pracy i pomocy społecznej musiały rozszerzyć swoje działania na nową grupę beneficjentów, często z barierą językową i odmiennymi potrzebami.

W nowych realiach funkcjonowania administracji badani przedstawiciele samorządów w województwach łódzkim i śląskim dostrzegali kilka kluczowych obszarów wsparcia instytucjonalnego dla Ukraińców (por. Gońda 2021). Po pierwsze, jest to legalizacja pobytu i nadawanie ochrony na podstawie specustawy, co wiąże się z koniecznością sprawnej rejestracji w urzędach stanu cywilnego/ewidencji ludności (PESEL), obsługą wniosków o zezwolenia na pobyt czasowy lub stały, udzielaniem informacji o prawach pobytowych. Zadanie to spoczywa głównie na urzędach wojewódzkich (wydziały ds. cudzoziemców) oraz na samorządach realizujących procedurę nadania PESEL.

Po drugie, jest to aktywizacja zawodowa: instytucje rynku pracy, zarówno wojewódzkie, jak i powiatowe, organizują pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe i szkolenia. W Łodzi i Katowicach utworzono specjalne punkty informacyjne dla obywateli Ukrainy poszukujących pracy. Przykładowo, Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi w marcu 2022 r. uruchomił punkt konsultacyjny z myślą o Ukraińcach szukających zatrudnienia. W województwie śląskim z kolei odnotowano inicjatywy urzędów pracy polegające na organizowaniu prelekcji i warsztatów dla uchodźców (np. jak przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej czy jak załatwiać sprawy urzędowe w Polsce).

² Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz.U. 2022 poz. 583.

Po trzecie, kluczowa jest pomoc socjalna i edukacja: migranci z Ukrainy uzyskali dostęp do świadczeń socjalnych (m.in. programu Rodzina 800+ na dzieci, jednorazowego zasiłku 300 zł na start), co wymagało obsługi w lokalnych ośrodkach pomocy społecznej i ZUS. Instytucje edukacyjne (szkoły, uczelnie) również odegrały rolę integracyjną, przyjmując dzieci uchodźców do szkół oraz oferując kursy językowe czy zajęcia integracyjne dla dorosłych. Także uczelnie organizowały specjalne wydarzenia integracyjne dla studentów z Ukrainy (pikniki, warsztaty) oraz wspierały ich stypendiami socjalnymi.

Po czwarte zaś, za ważne uznano też inicjatywy integracyjne i kulturalne: samorządy wojewódzkie i lokalne, często we współpracy z organizacjami pozarządowymi, uruchomiły projekty na rzecz integracji społecznej. W Łódzkiem zarząd województwa realizował w latach 2022–2023 program aktywizacyjny „Razem Możemy Więcej”, finansowany z rezerwy Funduszu Pracy, aby wspierać legalną migrację i integrację cudzoziemców (lodzkie.pl 2022a). Utworzono też dwa punkty informacyjno-doradcze dla cudzoziemców (w Łodzi i Skierniewicach), które świadczą bezpłatnie usługi integracyjne, prawne, psychologiczne i pomagają w załatwianiu spraw urzędowych, np. uzyskaniu NIP, 800+, zapisaniu dzieci do szkoły (gov.pl 2022). W regionie tym ma też powstać pięć Centrów Integracji Cudzoziemców (CIC) – dwa w Łodzi i po jednym w Piotrkowie Trybunalskim, Skierniewicach i Sieradzu – jako część rządowej inicjatywy wspierającej powstawanie instytucji integracyjnych w 49 byłych miastach wojewódzkich. Te prowadzone przez lokalne NGO podmioty mają zapewnić kompleksowe doradztwo, pomoc prawną, naukę języka i inne usługi dla imigrantów. Z kolei w województwie śląskim zapowiedziano utworzenie trzech CIC (w Katowicach, Bielsku-Białej i Częstochowie) (Departament Funduszy Europejskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji 2024). Już wcześniej jednak funkcjonował tam punktowo np. Ośrodek Integracji Obcokrajowców „MyBB” w Bielsku-Białej, który oferował wsparcie psychologiczne i zajęcia integracyjne (bielsko-biala.pl 2025).

Należy podkreślić, że współpraca instytucji publicznych z organizacjami pozarządowymi jest integralną częścią tych działań (Popławska, Gać 2021). Wiele usług (jak kursy języka polskiego, poradnictwo zawodowe, zajęcia dla dzieci) jest realizowanych przez NGO przy wsparciu finansowym administracji publicznej. Przykładowo, w Łodzi Fundacja „Koper Pomaga” we współpracy z władzami miasta prowadzi projekty aktywizacji zawodowej dla cudzoziemców, a Caritas Archidiecezji Łódzkiej organizowała kursy integracyjne i zawodowe dla uchodźczyń. Również na Śląsku lokalne fundacje, jak np. Fundacja „Feniks” w Tychach, oferowały pomoc psychologiczną, kursy językowe i wsparcie w wypełnianiu dokumentów.

Ogólnie rzecz biorąc, instytucje publiczne stanowią dla imigrantów z Ukrainy główne źródło formalnego wsparcia: od dopełnienia procedur administracyjnych, przez dostęp do świadczeń i usług, po uczestnictwo w programach integracyjnych.

Poniżej, na podstawie przeprowadzonych wywiadów, zostaną omówione szczególnie doświadczenia ukraińskich imigrantów z województw łódzkiego i śląskiego w kontaktach z tymi instytucjami, a także zidentyfikowane bariery oraz postulaty usprawnień w ich funkcjonowaniu.

12.5. Pierwsze doświadczenia imigrantów w kontaktach z instytucjami publicznymi

Wywiady przeprowadzone z 40 imigrantami z Ukrainy (po 20 w każdym regionie) ukazują zróżnicowane doświadczenia w zakresie korzystania z usług instytucji publicznych. Większość respondentów deklaruje, że kontaktuje się z urzędami raczej sporadycznie, głównie w przypadku konkretnej potrzeby załatwienia formalności. Typowy zakres kontaktów obejmuje: rejestrację pobytu (zameldowanie, numer PESEL, wnioski o kartę pobytu), codzienne sprawy urzędowe (np. prawo jazdy, założenie działalności gospodarczej, sprawy podatkowe) oraz korzystanie z usług publicznych (opieka zdrowotna, edukacja dzieci, przedszkole).

Kilkoro badanych zaznaczyło, że w pierwszych miesiącach pobytu kontaktów z instytucjami było więcej ze względu na konieczność dopełnienia formalności, potem zaś częstotliwość spadła. Przykładowo, respondentka w Łodzi (IDI-L-M-1) wymieniła, że w pierwszym roku pobytu musiała „załatwić meldunek, PESEL i wymianę prawa jazdy”, co oznaczało częste wizyty w urzędach, obecnie jednak ograniczają się one do kilku w roku. Podobnie inna uczestniczka badania z Łodzi (IDI-L-M-3) oceniła swoje wizyty w urzędach na „kilka razy do roku”, głównie gdy zachodziła taka konieczność.

Z drugiej strony, pewna grupa imigrantów – zwłaszcza ci, którzy pracują w sektorach wymagających częstego kontaktu z urzędami lub są szczególnie zaangażowani społecznie – miała kontakt bardziej intensywny. Jeden z respondentów (IDI-L-M-5), sam zatrudniony w branży związanej z legalizacją pobytu cudzoziemców, deklaruje, że bywa w urzędzie wojewódzkim „bardzo często” i śledzi na bieżąco zmiany w procedurach. Inna osoba (IDI-S-M-18), pełniąca funkcję tłumacza dla uchodźców na Śląsku, jest w stałym kontakcie z instytucjami, pomagając rodakom w wizytach urzędowych – jej perspektywa pozwoliła na głębsze zaznajomienie się z działaniem tych instytucji niż ma to miejsce w przypadku przeciętnego imigranta.

Ogólny obraz wyłaniający się z wywiadów pokazuje, że instytucje publiczne są postrzegane przede wszystkim przez pryzmat procedur administracyjnych. Dla wielu badanych pierwszym sprawdzianem był proces rejestracji pobytu i użyskania dokumentów. Tutaj doświadczenia były mieszane. Część respondentów oceniła, że procedury zostały usprawnione na przestrzeni ostatnich lat. Na przykład młody imigrant (IDI-L-M-10) zauważył, że „kontakt z urzędami jest obecnie

prostszy i bardziej przyjazny” niż jeszcze kilka lat temu – wskazał na wprowadzenie lepszego systemu kolejkowego i możliwości rejestracji wizyt online, co skróciło czas oczekiwania. Podobną opinię wyraziła imigrantka w Katowicach (IDI-S-M-3), która zakładała działalność gospodarczą i składała wniosek o kartę pobytu – według niej obsługa była „bardzo pozytywna – szybko, pomocnie, z tłumaczeniem na miejscu”. To ostatnie stwierdzenie sugeruje, że w śląskim urzędzie zapewniono obsługę w języku zrozumiałym dla cudzoziemca, co znacznie ułatwiło sprawę.

Niestety, liczni uczestnicy badania zetknęli się z poważnymi trudnościami i barierami biurokratycznymi. Najczęściej powtarzającym się problemem były długie terminy oczekiwania na załatwienie spraw oraz skomplikowane, nie zawsze jasno wyjaśnione procedury. Na rażącą przewlekłość postępowań wskazywał m.in. raport NIK z 2024 r. – średni czas rozstrzygania wniosków pobytowych cudzoziemców wyniósł w łódzkim urzędzie wojewódzkim 384 dni w 2021 r. i 171 dni w 2022 r., zaś w śląskim urzędzie wojewódzkim 381 dni w 2021 r. i 365 dni w 2022 r. (NIK 2024). I rzeczywiście, badana mieszkająca w Łodzi (IDI-L-M-19) opisuje, że postępowanie w Wydziale Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi ciągnie się miesiącami – jej wniosek o kartę pobytu był procedowany bardzo długo, a „znajomi skarżyli się na długi czas oczekiwania” nawet na podstawowe czynności. Inny rozmówca (IDI-L-M-9) wspominał, że aby uzyskać numer PESEL w marcu 2022 r., musiał pojechać do pobliskiego miasta (Pabianice), ponieważ „w Łodzi trzeba było czekać miesiąc na termin”. Te relacje potwierdzają, że zwłaszcza w okresie szczytu napływu uchodźców duże miasta nie nadążały z obsługą wniosków i dlatego uchodźcy szukali alternatyw w mniejszych ośrodkach.

W kontaktach z instytucjami istotna okazała się także bariera językowa. Kilku respondentów wskazało na brak wystarczających informacji w języku ukraińskim lub rosyjskim w urzędach. „Brak informacji w językach obcych, konieczność poszukiwania informacji samodzielnie” – tak swoją ocenę pracy urzędów sformułowała jedna z badanych na Śląsku (IDI-S-M-2). Z kolei inna osoba z Łodzi (IDI-L-M-5) źle oceniała pracę urzędu wojewódzkiego, wskazując na „brak jasnych procedur, brak informacji w językach obcych”. Problem ten nie ogranicza się jednak do wydziałów, do których zadań należy obsługa spraw cudzoziemców – badany ze Śląska (IDI-S-M-9) wskazywał na negatywne doświadczenia w szpitalu, gdzie z powodu braku tłumacza nie został zrozumiany przy załatwianiu opieki medycznej.

Sztywność procedur i wymogi formalne także stanowiły wyzwanie. W wywiadach pojawia się krytyka, że urzędy często wymagają osobistego stawiennictwa i papierowych dokumentów nawet w prostych sprawach. „Biurokracja, konieczność osobistego stawiennictwa” – tak podsumował to jeden z badanych (IDI-L-M-3), sugerując, że wiele kwestii mogłoby być załatwianych online lub zdalnie,

co oszczędziłoby imigrantom czasu i stresu. Inny rozmówca (IDI-L-M-16) skarżył się na „konieczność tłumaczeń przysięgłych” dokumentów, wydłużającą i podrażającą proces (np. przy ślubie z Polakiem czy uznawaniu kwalifikacji zawodowych). Takie wymogi formalne bywają dla przybyszy niezrozumiałe i niechęćające.

Nieliczni badani wskazywali też na naganne zachowanie urzędników. Przykładowo, jedna z respondentek (IDI-L-M-18) opisała swoje doświadczenia z Wydziałem Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi: „problemy w urzędzie cudzoziemców – długi czas, niemiła obsługa”. Z kolei rozmówca z województwa śląskiego (IDI-S-M-5) ocenił pracę urzędów „bardzo negatywnie – powolne, nieprzyjemne, różne odpowiedzi od różnych urzędników”. Takie opinie wskazują na brak jednolitych standardów obsługi – bywa, że jakość informacji zależy od konkretnej osoby za okienkiem, co rodzi frustrację imigrantów, gdy dostają sprzeczne komunikaty.

Mimo powyższych problemów obraz nie jest jednoznacznie negatywny. Wielu respondentów doceniło usprawnienia i wsparcie, z jakimi się spotkali. Kilka osób zauważyło, że poza wydziałami ds. cudzoziemców (w przypadku których skargi były najczęstsze) inne urzędy działały sprawnie i życzliwie. Jedna z rozmówczyń (IDI-L-M-18), mimo złej opinii o pionie cudzoziemskim, zaznaczyła jednocześnie, że „pozostałe urzędy – bardzo dobra obsługa”. Można z tego wnosić, że np. w urzędach miasta (przy meldunku, sprawach codziennych) migranci czuli się obsłużeni lepiej niż w mocno obciążonym urzędzie wojewódzkim. Kilkoro ankietowanych ze Śląska wręcz chwali poziom obsługi: jedna z pań stwierdziła, że w urzędach jest ona „bardzo dobra, lepiej niż na Ukrainie” (IDI-S-M-6), inna – że wszystko było „zrozumiałe i pozytywne” (IDI-S-M-7). Tego typu oceny sugerują, iż część urzędów w tych regionach podjęła wysiłek, by dostosować się do potrzeb cudzoziemców, np. dzięki uprzejmej komunikacji, dostępności tłumaczeń lub materiałów informacyjnych.

Cennym wsparciem okazały się osoby trzecie – polscy znajomi lub bardziej doświadczeni rodacy, którzy pomagali nowo przybyłym poruszać się w systemie. Dlatego kilkoro badanych przyznało, że nie zwracało się bezpośrednio o pomoc do instytucji integracyjnych czy wyspecjalizowanych NGO (por. Gońda 2024). Na przykład jedna z rozmówczyń (IDI-L-M-14) wskazała: „w załatwianiu spraw pomagała mi starsza koleżanka z Ukrainy”, a kolejna (IDI-L-M-18) wspomniała o skorzystaniu „z pomocy koleżanki w pracy przy wypełnianiu formalności, zamiast iść do urzędu”. To pokazuje, że migranci często tworzą własne sieci wsparcia, niejako odciążając instytucje. Może to jednak również oznaczać, że nie wszyscy wiedzą o istnieniu formalnych punktów doradczych lub nie mają do nich zaufania.

Pierwszy kontakt z instytucjami bywa zatem dla imigrantów próbą wymagającą cierpliwości, lecz w miarę oswajenia się z realiami polskiej biurokracji radzą sobie oni samodzielnie bądź przy pomocy nieformalnych sieci. Tam, gdzie

instytucje okazały się elastyczne i przyjazne (np. ułatwiając dostęp do informacji w języku ukraińskim, skracając procedury), spotykały się one z pozytywnym odbiorem. Niestety tam, gdzie dominowała sztywna biurokracja i brak komunikacji – rodziło to frustrację i zniechęcenie do korzystania z oficjalnego wsparcia.

12.6. Wsparcie instytucjonalne i przykłady udanych działań integracyjnych

Pomimo wspomnianych trudności wywiady ujawniają także liczne przykłady skutecznego wsparcia udzielonego imigrantom przez instytucje publiczne w obu regionach. Wielu badanych skorzystało z różnych programów i świadczeń, które pomogły im stanąć na nogi w nowym kraju. Istotną rolę odegrały tu zarówno polityki ogólnopolskie, jak i inicjatywy lokalne. Kilka rodzin z dziećmi natychmiast po przyjeździe uzyskało dostęp do sztanarowego świadczenia 800+. Wiele osób wspominało też jednorazowy zasiłek 300+ „na start” dla uchodźców – choć skromny, dla uciekinierów stanowił pierwszy zastrzyk gotówki na podstawowe potrzeby. Rząd uruchomił również program dopłat dla polskich rodzin goszczących Ukraińców (40 zł dziennie na osobę zakwaterowaną), dzięki czemu część imigrantów mogła przez pierwsze miesiące mieszkać u polskich gospodarzy bez ponoszenia kosztów. Ponadto wybrane organizacje międzynarodowe we współpracy z instytucjami zapewniły wsparcie gotówkowe – np. jedna z badanych (IDI-S-M-10) wspomniała, że skorzystała raz z „jednorazowej pomocy finansowej ONZ”, co najpewniej odnosi się do programu wypłat realizowanych przez UNHCR lub UNICEF we współpracy z polskimi urzędami.

W regionie łódzkim szczególnie wyróżnia się rola uczelni wyższych. Uniwersytet Łódzki nie tylko integrował studentów dzięki wydarzeniom takim jak szkolenia informacyjne czy pikniki integracyjne, ale też wspierał ich materialnie. Jedna z badanych (IDI-L-M-1) otrzymała stypendium socjalne na uczelni, co „istotnie pomogło [...] w utrzymaniu się podczas studiów”. Takie stypendia dla cudzoziemców wprowadziło wiele polskich uczelni po 2014 r. i 2022 r., finansując je ze środków własnych lub programów rządowych (np. Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej). Ponadto dzieci uchodźców objęto opieką przedszkolną i szkolną – z wywiadów wynika, że sam proces zapisania dziecka do szkoły został oceniony jako dość sprawny, choć wymagał czasem tłumaczenia dokumentów. Kolejna rozmówczyni (IDI-S-M-7), która załatwiała formalności szkolne dla swojego dziecka, uznała, że przebiegły „dobrze, zrozumiale” przy życzliwej pomocy urzędniczek.

Nauka języka polskiego była jedną z najważniejszych potrzeb zgłaszanych przez imigrantów i tutaj również instytucje publiczne stanęły na wysokości zadania. Wielu badanych uczestniczyło w kursach języka polskiego. Kursy te często są dofinansowywane z funduszy państwowych lub unijnych i dostępne nieodpłatnie

dla uczestników. Respondenci bardzo je chwalili – jeden z badanych (IDI-L-M-16) opisał intensywny kurs integracyjny (obejmujący naukę języka, wiedzy o historii i geografii Polski) jako „bardzo pozytywny”. Osoby, które systematycznie uczęszczały na takie zajęcia, podkreślają ich dużą wartość w przełamywaniu bariery językowej i kulturowej.

Instytucje publiczne, często przy udziale organizacji religijnych lub NGO, organizowały także kursy zawodowe ułatwiające wejście na polski rynek pracy. Wśród przykładów pojawiających się w wywiadach można wymienić: kurs florystyczny, kursy komputerowe czy warsztaty przygotowujące do prowadzenia działalności gospodarczej. Takie inicjatywy były kierowane szczególnie do kobiet, które często przyjeżdżały z dziećmi i musiały przekwalifikować się lub znaleźć pracę dającą się połączyć z obowiązkami rodzinnymi. Dla przykładu, młoda matka (IDI-L-M-15) doceniła możliwość wzięcia udziału w darmowym kursie florystycznym – zyskała nowy zawód, który planuje wykonywać na własny rachunek. Na Śląsku z kolei urzędy pracy i fundacje organizowały targi pracy dla cudzoziemców oraz spotkania networkingowe, gdzie migranci mogli poznać potencjalnych pracodawców. Wspierano również przedsiębiorczość imigrantów: jak wynika z danych ZUS, już pod koniec 2023 r. w województwie śląskim ponad 3200 cudzoziemców prowadziło własną działalność gospodarczą, z czego największą grupę stanowili obywatele Ukrainy (Wroński 2024). W Łódzkiem podobnie – około 1690 Ukraińców było przedsiębiorcami pod koniec 2024 r. (ezg24.net 2025). To do nich skierowane były porady prawne i szkolenia, jak np. cykliczne dni otwarte w Urzędzie Wojewódzkim w Łodzi dla cudzoziemców-biznesmenów, w których uczestniczyła też część badanych.

Integracja to jednak nie tylko praca i formalności. Władze lokalne organizowały także wydarzenia mające na celu wzajemne poznanie się Polaków i Ukraińców. Jeden z rozmówców (IDI-S-M-8) ze Śląska wskazywał na swój udział w Dniu Uchodźcy i Dniu Wyszywanki (ukraińskim święcie) – miejskich imprezach, podczas których lokalna społeczność mogła świętować razem z przybyszami. W Łodzi i innych miastach regionu odbywały się też pokazy filmów ukraińskich, wystawy, pikniki wielokulturowe – kolejna badana (IDI-L-M-11) wymieniła np. „pokazy filmowe, warsztaty dla uchodźców, imprezy kulturalne organizowane przez NGO i uczelnię”, w których brała udział. Takie działania, choć miękkie, odgrywają ważną rolę w integracji społecznej – pozwalają imigrantom poczuć się częścią lokalnej wspólnoty, nawiązać kontakty towarzyskie, a także zaprezentować własną kulturę gospodarzom. Wielu badanych, zwłaszcza młodzież akademicka, wysoko oceniło tego typu inicjatywy integracyjne i sygnalizowało chęć większego w nie zaangażowania.

Reasumując, instytucje publiczne w Łódzkiem i Śląskiem dostarczyły imigrantom z Ukrainy licznych form wsparcia, które w znacznym stopniu ułatwiły im adaptację w nowym otoczeniu. Zapewniono podstawy bytowe (pośrednictwo

w szukaniu mieszkania, świadczenia), stworzono warunki do edukacji, nauki języka i podnoszenia kwalifikacji, a także stymulowano integrację poprzez wydarzenia kulturalno-rozrywkowe. Wiele z tych działań zostało pozytywnie odebranych przez badanych – niemal każdy z nich wskazał element, który stanowił wsparcie na drodze integracji (wyplata świadczenia, przyjazna pomoc urzędniczek, darmowy kurs). To pokazuje, że przy odpowiednim nakierowaniu zasobów publicznych efekty w postaci udanej integracji są jak najbardziej osiągalne.

12.7. Bariery i wyzwania w integracji imigrantów

Mimo opisanych sukcesów analiza wypowiedzi imigrantów pozwala zidentyfikować liczne bariery utrudniające wejście na rynek pracy i integrację społeczną. Wiele z nich wiąże się z omówionymi już problemami biurokratycznymi i komunikacyjnymi, inne zaś dotyczą kwestii systemowych. Poniżej zebrano najważniejsze wyzwania, na jakie wskazali uczestnicy badania. Po pierwsze, podkreślali przewlekłość procedur administracyjnych (por. NIK 2024). Długi czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosków (np. o kartę pobytu, obywatelstwo) był najczęściej wymienianą barierą. W okresie niepewności, jaką powoduje pobyt w obcym kraju, migranci dodatkowo doświadczają blokady w planowaniu życia zawodowego. Bariera ta dotyczy nowych mieszkańców województwa łódzkiego – kilku rozmówców postulowało zatem przyspieszenie i odciążenie pracy Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi. Jeden z badanych (IDI-L-M-5) sugerował wręcz „zwiększenie liczby delegatur urzędu wojewódzkiego, więcej punktów obsługi cudzoziemców”. Na Śląsku również wskazywano na długość procedur: pojawiały się głosy, że „system powinien być usprawniony” (IDI-S-M-8), postulowano zwłaszcza zatrudnienie dodatkowych urzędników czy lepszą organizację ich pracy.

Kolejną zidentyfikowaną przez badanych barierą jest zawilość i niejednoznaczność informacji skierowanych do imigrantów. Badani często mieli trudności w zorientowaniu się, jakie dokładnie kroki podjąć, by osiągnąć swój cel, np. jak założyć firmę czy nostryfikować dyplom. Często w poszczególnych instytucjach otrzymywali sprzeczne odpowiedzi – jak skarżył się jeden z badanych (IDI-S-M-5), „różni urzędnicy mówią co innego”. Brak jest jednego oficjalnego, przyjaznego językowo kompendium informacji dla cudzoziemców. Konieczność samodzielnego „wydeptywania ścieżek” zniechęca niektórych do podejmowania inicjatyw. Dla przykładu ten sam badany (IDI-S-M-5) przyznał, że nie skorzystał z możliwości wynajmu mieszkania socjalnego: „brakowało jasnej informacji, miałem sprzeczne opinie”.

Pomimo coraz szerszego dostępu do materiałów informacyjnych w języku ukraińskim wciąż wiele procedur wymaga znajomości urzędowego języka polskiego lub korzystania z tłumacza przysięgłego. Dla nowo przybyłych jest to

poważny kłopot. Badani proponowali różne rozwiązania: od zatrudnienia w urzędach osób mówiących po ukraińsku/rosyjsku (IDI-L-M-9: „zatrudnienie osoby mówiącej po ukraińsku w urzędach”), poprzez zapewnienie tłumaczy w placówkach opieki zdrowotnej, po lepsze tłumaczenia pisemnych instrukcji i formularzy. Ten problem szczególnie daje się we znaki osobom starszym i mniej zaradnym – jedna z rozmówczyń (IDI-S-M-12) zauważyła, że „osoby starsze potrzebują uproszczonych informacji o świadczeniach, bo bez tego gubią się w systemie”.

Aby cudzoziemiec zintegrował się ekonomicznie z nowym krajem, ważne jest, by mógł osiedlić się i pracować w dogodnych warunkach. Tymczasem brak tanich mieszkań oraz miejsc opieki nad dziećmi utrudnia wielu osobom, zwłaszcza matkom, podjęcie pracy (Chłoń-Domińczak, Pater 2022; Leonowicz-Bukała, Łuczaj 2024). W Łodzi i regionie łódzkim problem mieszkań podnoszony był przez wielu badanych. Dla przykładu, młoda matka (IDI-L-M-15) postulowała, że potrzeba „więcej mieszkań socjalnych”. Podobnie na Śląsku, jedna z badanych (IDI-S-M-6) stwierdziła, że potrzebne jest „więcej dostępnych mieszkań”, a zdaniem matki małych dzieci (IDI-S-M-42) – „więcej elastycznych ofert pracy dla matek”. Tłumaczyła przy tym, że bez wsparcia w opiece nad dziećmi wiele kobiet z Ukrainy może pracować jedynie poniżej swoich kwalifikacji albo w niepełnym wymiarze. Warto zauważyć, że istniały pewne programy mieszkaniowe (np. w Łodzi jedna z fundacji zapewniała hostel interwencyjny dla uchodźców), ale miały one charakter tymczasowy.

Kilkoro rozmówców zwróciło uwagę na relacje z lokalnym społeczeństwem i kwestie rosnącej niechęci Polaków wobec przybyszów. Choć pytania wywiadu dotyczyły tego aspektu osobno, jest on powiązany z rolą instytucji publicznych, gdyż mogą one działać na rzecz walki z wykluczeniem i stereotypami. Wypowiedź jednego z badanych (IDI-L-M-19) była tu znamienna – sugeruje on prowadzenie „kampanii medialnych dla Polaków, uświadamianie o różnorodności społeczeństwa”. To sygnał, że integracja nie powinna być rozumiana jednostronnie (jedynie jako dostosowanie się imigrantów), ale dwustronnie – także jako edukacja społeczności przyjmującej (por. Grzymała-Kazłowska, Łodziński 2008). Jeśli instytucje publiczne nie interweniują w tym obszarze, mogą narastać uprzedzenia i stereotypy, przejawiające się w dyskryminacji na rynku pracy czy w życiu publicznym. Część imigrantów doświadczyła przejawów niechęci lub obawia się ich, co pośrednio wpływa na ich aktywność (np. unikają pewnych zawodów lub miejsc). Warto tu wspomnieć, że np. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego finansował kampanie podkreślające wkład cudzoziemców w gospodarkę regionu, ale zdaniem respondentów takie działania powinny być szerzej zakrojone.

Kolejny badany (IDI-S-M-18) – zaangażowany w pomoc uchodźcom – zwrócił z kolei uwagę na potrzebę „stabilności przepisów” dotyczących pobytu i pomocy. Częste nowelizacje specustawy czy zmiany zasad (np. dotyczące uprawnień do

świadczenia 800+ dla osób opuszczających Polskę na więcej niż 30 dni) wprowadzają chaos informacyjny. Migranci nie zawsze są świadomi aktualnego stanu prawnego, co może skutkować utratą świadczeń lub statusu prawnego. Instytucje powinny zatem dbać o klarowne informowanie o zmianach i – w miarę możliwości – unikać nagłego odbierania raz przyznanych uprawnień. W przeciwnym razie zaufanie do nich maleje.

Warto podkreślić, że wiele tych barier dostrzegają same instytucje i podjęto już działania zaradcze, o niektórych wspomniano wcześniej – np. tworzenie centrów integracyjnych, wielojęzyczne punkty informacyjne. Jednak z perspektywy imigrantów zmiany te są zbyt wolne albo niewystarczająco rozreklamowane. Część badanych w ogóle nie zdawała sobie sprawy z istnienia specjalnych instytucji wspierających cudzoziemców. Przykładowo, jeden z rozmówców (IDI-L-M-10) przyznał: „nie znam żadnych organizacji pomagających, poza uczelnią”, a kolejny (IDI-S-M-5) nigdy z nich nie korzystał: „bo nie wiedziałem, gdzie się zgłosić”. Oznacza to, że nawet najlepszy program pomocowy nie spełni swojej roli, jeśli informacja o nim nie dotrze do potrzebujących.

12.8. Porównanie infrastruktury integracyjnej w województwie łódzkim i śląskim

Analiza zgromadzonego materiału empirycznego pozwala na wskazanie zarówno podobieństw, jak i różnic w roli i skuteczności instytucji publicznych wobec imigrantów z Ukrainy w województwach łódzkim i śląskim. Oba regiony zmierzyły się z porównywalną skalą wyzwań – tysiącami nowych przybyszy wymagających rejestracji, świadczeń i integracji. W obu podjęto liczne działania nadzwyczajne, finansowane ze środków rządowych (specustawa, Fundusz Pracy) i unijnych (FAMI³, Fundusze Europejskie). W rezultacie, jak pokazują wypowiedzi badanych, generalne kierunki wsparcia były zbieżne: szybka legalizacja pobytu (PESEL), otwarcie rynku pracy, organizacja pomocy humanitarnej i początkowej adaptacji, następnie stopniowe uruchamianie programów integracyjnych (językowych, zawodowych, kulturalnych). Migranci w Łódzkiem i na Śląsku zgłaszali przy tym podobne potrzeby i dostrzegali te same bariery na drodze do integracji – jak długi czas oczekiwania na karty pobytu, problemy językowe, znaczenie

³ FAMI (Fundusz Azylu i Migracji) – mechanizm finansowy Unii Europejskiej ustanowiony na lata 2021–2027. Celem funduszu jest skuteczniejsze zarządzanie procesami migracyjnymi, wdrażanie, wzmacnianie i rozwijanie wspólnej polityki azylowej i wspólnej polityki imigracyjnej zgodnych z przepisami unijnymi oraz zobowiązaniami międzynarodowymi państw członkowskich.

kursów polskiego, brak jasnej informacji – co wskazuje, że zjawiska te mają bardziej charakter ogólnopolski (systemowy) niż regionalny.

Istotne różnice ujawniają się jednak na poziomie organizacji poszczególnych instytucji (por. tabela 1). Wskazują na to również wypowiedzi badanych. Pierwsza z różnic dotyczy sprawności w obsłudze cudzoziemców przez lokalną administrację (por. NIK 2024). Badani z województwa łódzkiego częściej krytykowali działanie tamtejszego Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców, podczas gdy na Śląsku opinie były bardziej podzielone – obok negatywnych pojawiały się też wyrażnie pozytywne. Może to wynikać z faktu, że Śląski Urząd Wojewódzki posiada kilka delegatur (Katowice, Częstochowa, Bielsko-Biała), co pozwala „rozładować” kolejki i obsłużyć cudzoziemców bliżej ich miejsca zamieszkania. Łódzki Urząd Wojewódzki scentralizowany w Łodzi mógł być bardziej przeciążony. Dotyczy to także urzędów gmin i miast – na Śląsku badani mogli w łatwiejszy i szybszy sposób dostać się do pobliskich miejscowości, aby w tamtejszych urzędach otrzymać numer PESEL. W Łodzi badani musieli jechać do dużo mniejszych miast, by uniknąć kolejek, podczas gdy na Śląsku nie raportowano takiej konieczności na większą skalę. Oczywiście, różnice personalne też grają rolę – kilku imigrantów w Katowicach wspominało o pomocnych urzędnikach, podczas gdy w Łodzi dominował obraz „anonimowego urzędu z kolejką”. W świetle tych wypowiedzi województwo śląskie zatem nieco lepiej poradziło sobie organizacyjnie z obsługą napływu cudzoziemców (co potwierdzają też dane o większej liczbie decyzji pobytowych w krótszym czasie), choć w obu regionach jest jeszcze pole do poprawy.

Różnice wyłaniają się też w organizacji i dostępie do usług doradczych dla imigrantów. W Łódzkiem, poza nielicznymi organizacjami pozarządowymi oferującymi doradztwo dla cudzoziemców, do niedawna istniały dwa punkty informacyjne (Łódź, Skierniewice) finansowane z FAMI. Wynikało to ze specyfiki osiedlania się imigrantów w regionie, gdzie to Łódź oraz obszar w kierunku Warszawy budził największe zainteresowanie cudzoziemców. Co ciekawe, badani raczej nie wspominali o funkcjonowaniu tych punktów, co może oznaczać, że ich działalność nie jest im znana lub nie była intensywnie odczuwalna. Natomiast na Śląsku przynajmniej kilkoro imigrantów brało udział w zajęciach organizowanych przez różne podmioty (Tychy, Bielsko, Katowice) i wiedziało o istnieniu centrów czy organizacji wspieranych przez władze. Sugeruje to, że w województwie śląskim integracja imigrantów została nieco bardziej rozbudowana instytucjonalnie. W Łódzkiem integracja opierała się w dużej mierze na istniejących strukturach (urzędach pracy, organizacjach pozarządowych, uczelniach) z mniejszym wkładem nowych instytucji – co z jednej strony zapewnia pewną elastyczność i dostępność środków pomocowych, z drugiej może oznaczać brak rozpoznania potrzeb imigrantów w obszarach bardziej odległych. Rozwiązaniem bóleczek związanych z ograniczoną dostępnością wsparcia w różnych częściach obu regionów mogą

być powoływane Centra Integracji Cudzoziemców (pięć w Łódzkiem i trzy na Śląsku). Ich powstanie nadal stoi jednak pod znakiem zapytania, gdyż spotykają się z protestami ze strony lokalnych mieszkańców, podsycanymi przez polityków i środowiska skrajnej prawicy, którzy w CIC widzą zagrożenie sprowadzania do kraju nierejestrowanych imigrantów.

Łódź jako duży ośrodek akademicki przyciągnęła wielu studentów i młodych absolwentów z Ukrainy (co widać po wywiadach – kilkoro łódzkich respondentów to osoby studiujące). Ich potrzeby skupiały się wokół edukacji, stypendiów, rozwoju zawodowego. Dlatego np. wydarzenia integracyjne na uniwersytecie odegrały znaczącą rolę, a problemy, jakie zgłaszali, to m.in. brak integracji studentów z resztą społeczności czy niewystarczające wsparcie w wejściu na rynek pracy po studiach. Z kolei w województwie śląskim profil badanych imigrantów był bardziej zróżnicowany: były wśród nich zarówno osoby wysoko wykwalifikowane przyjeżdżające do pracy, jak i robotnicy sezonowi, a także wielu członków rodzin osiedlonych wcześniej pracowników. W związku z tym oferowana im pomoc była bardziej wielopłaszczyznowa – od ułatwienia uznania kwalifikacji i otwierania biznesu, po zajęcia integracyjne dla pracowników najemnych. Te odmienne akcenty warto uwzględnić: instytucje w Łódzkiem wykazały się dobrą współpracą z sektorem edukacji, a na Śląsku – z organizacjami społecznymi przy wydarzeniach kulturalnych i poradnictwie.

Choć trudno jednoznacznie wyrokować na podstawie wywiadów, gdyż dobór rozmówców do tego typu badania zawsze cechuje się swoistymi ograniczeniami, to migranci w Łódzkiem częściej sygnalizowali poczucie izolacji od lokalnej społeczności. Dla przykładu, jeden z badanych (IDI-L-M-14) mówił o potrzebie „większego wsparcia integracyjnego dla studentów przyjeżdżających na studia”, a kolejny (IDI-L-M-1) dodawał, że „integracja była ograniczona”. Na Śląsku częściej padały stwierdzenia o pozytywnych relacjach: jedna z rozmówczyń (IDI-S-M-6) stwierdziła, że jej „stosunki z lokalnym społeczeństwem są dobre”, a integrację ocenia lepiej, niż się mogła spodziewać. Jednym ze źródeł tej większej otwartości zarówno zwykłych mieszkańców, jak i przedstawicieli administracji może być wielokulturowość Śląska, a także nieco dłuższa tradycja emigracji (np. do Niemiec) i imigracji do regionu. Łódzkie, choć wielokulturowe w przedwojennej historii, w ostatnich dekadach było raczej monokulturowe – stąd zjawisko masowej migracji jest nowsze i wymaga czasu, by zostało oswojone. To jednak hipoteza, a jej ewentualne potwierdzenie wykracza poza ramy tego tekstu. Niemniej jednak rolą instytucji publicznych jest łagodzenie potencjalnych napięć i promowanie pozytywnych wzorców koegzystencji, co w obu regionach jest realizowane, np. poprzez publiczne deklaracje władz o otwartości – Wojewoda Łódzki ogłaszał projekt „Łódzkie przyjazne dla uchodźców z Ukrainy” (Łódzki Urząd Wojewódzki 2022), a Wojewoda Śląski patronował kampaniom informacyjnym o legalnej migracji.

Tabela 1. Porównanie roli instytucji publicznych w integracji migrantów w województwach łódzkim i śląskim

Województwo	Łódzkie	Śląskie
Skala napływu po 2022 r.	Około 61,5 tys. posiadaczy PESEL UKR w 2025 r.; koncentracja imigrantów w Łodzi i okolicach	Około 99,5 tys. posiadaczy PESEL UKR i większe rozproszenie przestrzenne (konurbacja śląska, Częstochowa, Bielsko-Biała)
Organizacja obsługi cudzoziemców	Urząd Wojewódzki scentralizowany w Łodzi; częste skargi na długie kolejki; migranci poszukują wsparcia w innych ośrodkach	Urząd Wojewódzki z kilkoma delegaturami; lepsze rozłożenie obciążeń; część respondentów chwali obsługę
Infrastruktura integracyjna	2 punkty informacyjno-doradcze (Łódź, Skierniewice); słaba rozpoznawalność wśród imigrantów; planowane 5 Centrów Integracji Cudzoziemców	Większe zaangażowanie NGO, dość rozpoznawalnych przez imigrantów; planowane 3 Centra Integracji Cudzoziemców
Współpraca z sektorem edukacji ⁴	Silne powiązanie z uczelniami (wydarzenia integracyjne, stypendia, wsparcie studentów)	Mniejszy udział uczelni, większy nacisk na integrację przez samorządy, NGO i wydarzenia kulturalne
Ocena integracji przez imigrantów	Częstsze sygnały izolacji od lokalnej społeczności; mniejsze doświadczenie w masowej integracji	Częściej pozytywne relacje z otoczeniem; możliwy wpływ dłuższej tradycji wielokulturowej i migracyjnej
Kampanie i inicjatywy publiczne	Projekt „Łódzkie przyjazne dla uchodźców z Ukrainy” – promocja otwartości regionu	Kampanie informacyjne o legalnej migracji patronowane przez Wojewodę Śląskiego

Źródło: opracowanie własne.⁴

12.9. Rekomendacje rozwiązań dla instytucji publicznych

Na podstawie zrealizowanych badań, a w szczególności wywiadów pogłębionych z imigrantami z Ukrainy można wskazać rozwiązania, które mogłyby usprawnić proces integracji cudzoziemców, a jednocześnie byłyby wskazówkami dla

⁴ Przeanalizowano i omówiono przede wszystkim sektor szkolnictwa wyższego. Edukacja wczesnoszkolna, podstawowa i ponadpodstawowa została zasygnalizowana jedynie marginalnie.

decydentów. Badani przede wszystkim zwracali uwagę na potrzebę uproszczenia i stworzenia bardziej przyjaznych procedur administracyjnych związanych z pobytom cudzoziemców. Wielu z nich sugerowało maksymalne skrócenie ścieżki urzędowej poprzez centralizację usług w jednym miejscu (jedno centrum informacji dla imigrantów integrujące kwestie prawa, podatków, biznesu, pomocy społecznej itp). Idealem byłby urząd typu „one-stop-shop” przeznaczony dla cudzoziemców, gdzie w jednej placówce mogliby oni załatwić różne formalności, zamiast błądzić po wielu instytucjach. Ponadto wskazywano na potrzebę dalszego rozwoju rozwiązań online w administracji, co mogłoby rozwiązać wiele wątpliwości bez konieczności osobistej wizyty. Warto zauważyć, że postulowana idea instytucji, w której cudzoziemiec załatwi wszelkie sprawy, ma być częściowo realizowana pod postacią Centrów Integracji Cudzoziemców, choć zakres ich działań będzie ograniczał się jedynie do doradztwa i podstawowego wsparcia.

Często wyrażano też potrzebę większej dostępności informacji urzędowych w języku ukraińskim i angielskim. To postulat przewijający się niemal w każdej rozmowie, w której pytano o ocenę pracy instytucji. Respondenci sugerują, by wszelkie kluczowe informacje, formularze i instrukcje były dostępne w języku ojczystym imigranta lub przynajmniej po angielsku. Dodatkowo sugerowano zatrudnianie – choćby w formie dyżurów – tłumacza czy wolontariusza w godzinach obsługi. W miarę upływu czasu coraz więcej Ukraińców uczy się polskiego, ale na początku drogi taka pomoc jest niezbędna. Innowacyjnym pomysłem może być wykorzystanie technologii – np. tablety z tłumaczem online w okienkach czy automatyzacja tłumaczeń stron urzędów (kilka urzędów już to robi, ale nie wszystkie).

Choć zorganizowano wiele kursów, zapotrzebowanie nadal przewyższa podaż. Niektórzy rozmówcy wskazywali, że po początkowym okresie intensywnych szkoleń oferta się skurczyła. „Darmowe kursy języka polskiego były, teraz mniej dostępne” – zauważa jeden z badanych (IDI-S-M-9) i postuluje ich przywrócenie. Podkreślano też, że kursy powinny być dostępne bez nadmiernych warunków wstępnych (np. obecnie wymagane jest czasem zarejestrowanie jako bezrobotny, co odstrasza osoby pracujące w szarej strefie albo matki na urlopie). Rozwiązaniem mogłyby być elastyczne formy nauki: kursy online czy kursy weekendowe dla zapracowanych itd. Język to podstawa integracji, więc inwestycja w tę sferę należy do najbardziej opłacalnych.

Rekomenduje się także lepsze wsparcie dla rodzin z dziećmi. Badani proponują tworzenie bardziej elastycznych form zatrudnienia lub programów aktywizacji skierowanych do matek (np. praca na część etatu połączona z dofinansowaniem opieki nad dzieckiem). Dodatkowo istotne jest rozwijanie sieci żłobków i przedszkoli (także z uwzględnieniem dzieci ukraińskich). Ponieważ wiele Ukrainek przyjechało samotnie z dziećmi, bez rodziny, brakuje im nieformalnego wsparcia opiekuńczego – państwo mogłoby to zrekompensować np. przez

przyznawanie miejsc w publicznych przedszkolach czy dopłaty do prywatnej opieki. W kwestii mieszkaniowej postulaty dotyczą zwiększenia dostępności mieszkań komunalnych i przejrzystych zasad ich przydziału dla cudzoziemców w potrzebie. Nawet tymczasowe rozwiązania, jak hostele integracyjne czy programy najmu z dopłatą, byłyby pomocne (to rozwiązanie testowane np. w Warszawie, które można przenieść na grunt Łodzi czy Katowic).

Kilka osób podkreślało też potrzebę zwiększenia dostępności usług psychologa oraz oferty integracyjnej skierowanej do specyficznych grup (seniorów, młodzieży). Wojenne doświadczenia i stres migracji odcisnęły piętno na wielu uchodźcach – instytucje powinny kontynuować i rozszerzać programy bezpłatnej pomocy psychologicznej (były takie inicjatywy przy centrach integracyjnych, ale na ograniczoną skalę). Uwagi wymaga również integracja międzypokoleniowa. Część badanych zwróciła uwagę na sytuację seniorów z Ukrainy – często zamkniętych w domu, nieznających języka, zależnych od młodszych członków rodziny. Kluby seniora otwarte dla cudzoziemców, zajęcia aktywizujące starszych imigrantów to kierunek godny rozwijania.

Badani doceniają przy tym rolę NGO w dotychczasowej integracji. Uważają też, że instytucje publiczne powinny wspierać oddolne inicjatywy imigrantów. Instytucje publiczne mogłyby udostępniać lokale, przyznawać granty czy patronaty dla inicjatyw prowadzonych przez imigrantów (np. ukraińskie stowarzyszenia kulturalne, kluby sportowe). Część rozmówców wskazywała bowiem na skuteczność projektów integracyjnych współtworzonych przez Ukraińców (zajęcia dla dzieci i młodzieży, kursy językowe). Taka partycypacja buduje samodzielność i poczucie sprawczości wśród nowych mieszkańców.

Migranci pragną systemu bardziej otwartego, responsywnego i zorientowanego na użytkownika. Chcą, by urzędy traktowały ich jak klientów, którym należy ułatwić załatwienie sprawy, a nie jak petentów z problemem. Chcą być informowani w zrozumiały sposób i widzieć, że ich szczególna sytuacja (uchodźstwo wojenne, bariera językowa) jest brana pod uwagę w procedurach. Te postulaty wpisują się zresztą w szersze trendy modernizacji administracji publicznej – ich realizacja przyniosłaby korzyści nie tylko imigrantom, ale wszystkim obywatelom korzystającym z usług państwa.

12.10. Podsumowanie

Przedstawione badania wśród Ukraińców w województwach łódzkim i śląskim wskazują na kluczową rolę instytucji publicznych w integracji cudzoziemców. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji nadzwyczajnych, jak masowy napływ uciekinierów wojennych po agresji Rosji na Ukrainę w 2022 r. Zarówno Łódzkie, jak i Śląskie stanęły wówczas przed podobnymi wyzwaniami – rejestracją i obsługą tysięcy

przybywszy, organizacją pomocy i wsparcia integracyjnego. W obu województwach podjęto zbieżne działania: szybka legalizacja pobytu i pracy, koordynacja pomocy humanitarnej i początkowej adaptacji, a następnie uruchamianie programów językowych, zawodowych i kulturalnych. Instytucje te zapewniły przy tym ukraińskim uciekinierom dość szeroki zakres wsparcia: od zabezpieczenia podstaw bytowych (tymczasowe schronienia, dostęp do lekarza, świadczenia socjalne), przez edukację, kursy językowe i zawodowe, po dostęp do różnych wydarzeń kulturalnych. Wiele z tych działań zostało dobrze ocenionych przez badanych.

Jak pokazują jednak wypowiedzi respondentów, w większości przypadków kontakt z instytucjami bywa dla imigrantów doświadczeniem trudnym i wymagającym dużych pokładów cierpliwości. Tam, gdzie urzędy wykazywały się elastycznością i otwartością (np. udostępniając informacje w języku imigranta czy upraszczając procedury), spotykały się z pozytywnym odbiorem. Natomiast nadmierna biurokracja i brak komunikacji rodziły frustrację i zniechęcały badanych do poszukiwania wsparcia w instytucjach publicznych poza absolutnym minimum, jak załatwienie podstawowych spraw urzędowych.

Niemniej jednak władze obu województw zdały trudny egzamin z humanitarnego przyjęcia, a następnie wstępnej integracji setek tysięcy uchodźców z Ukrainy, choć zrobiły to w nieco inny sposób. Łódzkie oparło się bardziej na istniejących strukturach (uczelnie, urząd pracy, punkty informacyjne) i skierowało pomoc do dużego miasta – Łodzi – jako centrum imigracji, natomiast Śląskie zdecentralizowało działania, tworząc węzły pomocy w kilku miastach i szerzej angażując sieć NGO. W obu przypadkach migranci doceniają otrzymane wsparcie, ale wskazują luki do wypełnienia – często zbieżne w obu województwach (biurokracja, język, dostęp do mieszkalnictwa). Ostatecznie sukces ich integracji będzie zależał od utrzymania zaangażowania instytucji publicznych w dłuższej perspektywie, przekuwających doraźne działania w trwały system integracyjny, zdolny służyć zarówno obecnej, jak i przyszłej imigracji.

Literatura

- bielsko-biala.pl, 2025, *Ośrodek integracji obcokrajowców MyBB*, <https://bielsko-biala.pl/osrodek-integracji-obcokrajowcow-mybb> (dostęp: 27.06.2025).
- Chłóń-Domińczak A., Pater R., 2022, *Labour market and the economy*, [w:] M. Bukowski, M. Duszczyk (red.), *Hospitable Poland 2022+. How to wisely support Poland and Poles in helping people fleeing war in Ukraine*, WISE Europe: 29–38, <https://wise-europa.eu/wp-content/uploads/2022/08/Hospitable-Poland-2022.pdf> (dostęp: 6.08.2025).
- Departament Funduszy Europejskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, 2024, *Tworzenie Centrów Integracji Cudzoziemców (CIC) na obszarze Polski*, <https://www.gov.pl/web/dfe-mswia/fami0201-iz00-00424---tworzenie-centrow-integracji-cudzoziemcow-cic-na-obszarze-polski> (dostęp: 30.07.2025).

- Duszczyk M., Kaczmarczyk P., 2022, *The war in Ukraine and migration to Poland: Outlook and challenges*, „Intereconomics”, 57(3): 164–170. <https://doi.org/10.1007/s10272-022-1053-6>
- ezg24.net, 2025, *Z roku na rok przybywa cudzoziemców w Łódzkiem*, <https://epa24.net/wiadomosci/lodzkie/z-roku-na-rok-przybywa-cudzoziemcow-w-lodzkiem-zus-podaje-dane-o-narodowosciach-i-liczbie-ubezpieczonych> (dostęp: 27.06.2025).
- Gońda M., 2021, *Czy imigracja to remedium dla wyludniających się regionów? Cudzoziemcy w dokumentach strategicznych województw łódzkiego i śląskiego*, „Polityka Społeczna”, 570(9): 15–24. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.4542>
- Gońda M., 2024, *Settlement Intentions of Ukrainian Pre-War and Forced Migrants in Poland: Challenges for Migrant Integration Policy at the Local Level*, „Journal of International Migration and Integration”, 26: 1007–1035. <https://doi.org/10.1007/s12134-024-01211-3>
- Gov.pl, 2022, *Łódzkie wspiera integrację cudzoziemców*, <https://www.gov.pl/web/uw-lodzki/lodzkie-wspiera-integracje-cudzoziemcow2> (dostęp: 27.06.2025).
- Grzymała-Kazłowska A., Łodziński S., 2008, *Problemy integracji imigrantów. Koncepcje, badania, polityki*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- GUS, 2023, *Prognoza ludności na lata 2023–2060*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci> (dostęp: 27.06.2025).
- Jarosz S., Klaus W. (red.), 2023, *Polska szkoła pomagania. Przyjęcie osób uchodźczych z Ukrainy w Polsce w 2022 roku*, Konsorcjum Migracyjne, <https://konsorcjum.org.pl/wp-content/uploads/2023/04/Polska-Szkola-Pomagania-raport-1.pdf> (dostęp: 11.07.2025).
- Kałuża-Kopias D., 2023, *Ekonomiczne skutki międzynarodowej imigracji do Polski – przykład imigracji z Ukrainy*, [w:] W. Koczur (red.), *Ekonomiczne konsekwencje przemian demograficznych*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa: 148–163.
- Kałuża-Kopias D., 2025, *Zależność między depopulacją a napływem imigrantów zarobkowych z Ukrainy na przykładzie województw łódzkiego i śląskiego*, „Wiadomości Statystyczne. The Polish Statistician”, 70(5): 33–52. <https://ws.stat.gov.pl/Article/2025/5/033-052> (dostęp: 11.07.2025).
- Kubiciel-Łodzińska S., Golebiowska K., Pachocka M., Dąbrowska A., 2023, *Comparing pre-war and forced Ukrainian migrants in Poland: Challenges for the labour market and prospects for integration*, „International Migration”, 62(1): 236–251. <https://doi.org/10.1111/imig.13213>
- Leonowicz-Bukała I., Łuczaj K., 2024, *Mieszkanie – podstawa bezpieczeństwa bytowego. Rozwiązania na poziomie miejskim i regionalnym*, „Spotlight. Centre of Migration Research Newsletter”, <https://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2024/01/Spotlight-JANUARY-2024.pdf> (dostęp: 11.07.2025).
- lozkie.pl, 2022a, *Razem możemy więcej*, <https://www.lozkie.pl/rmw> (dostęp: 27.06.2025).
- Łódzki Urząd Wojewódzki, 2022, *Łódzkie wspiera integrację cudzoziemców*, <https://www.gov.pl/web/uw-lodzki/lodzkie-wspiera-integracje-cudzoziemcow2> (dostęp: 27.06.2025).

- Matusz-Protasiewicz P., 2013, *Rosnąca rola poziomu lokalnego w kreowaniu polityki integracji*, „Central and Eastern European Migration Review”, 2(2), <https://ceemr.uw.edu.pl/vol-2-no-2-december-2013/articles/rosn-ca-rola-poziomu-lokalnego-w-kreowaniu-polityki-integracji> (dostęp: 11.07.2025).
- Matusz-Protasiewicz P., Kwieciński L., 2018, *Kształtowanie lokalnych polityk integracji imigrantów – działania władz Gdańska i Wrocławia*, „Problemy Polityki Społecznej”, 43: 125–142.
- Mucha J., 2020, *Rola instytucji kultury w procesie integracji polskiej i ukraińskiej społeczności*, Małopolski Instytut Kultury, Kraków, <https://mik.krakow.pl/publikacje/janusz-mucha-rola-instytucji-kultury-w-procesie-integracji-polskiej-i-ukraińskiej-społeczności/> (dostęp: 6.08.2025).
- NIK, 2024, *Obsługa obywateli polskich i cudzoziemców w jednostkach administracji publicznej*, Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,28951,vp,31783.pdf> (dostęp: 30.07.2025).
- Otwarte Dane, 2025, *Zarejestrowane wnioski o nadanie statusu UKR*, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2715,zarejestrowane-wnioski-o-nadanie-statusu-ukr> (dostęp: 30.07.2025).
- Pawlak M., 2018, *Polityki publiczne wobec migracji*, [w:] J. Kwaśniewski (red.), *Nauki o polityce publicznej: Monografia dyscypliny*, Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa: 288–311.
- Popławska J.Z., Gać J., 2021, *Rola organizacji pozarządowych w procesie integracji migrantów w Polsce. Przykład Łomży*, „Studia z Polityki Publicznej”, 8(3): 56–71. <https://doi.org/10.33119/KSzPP/2021.3.4>
- Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, Departament Funduszy Europejskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Fundusz Azylu Migracji i Integracji 2021–2027*, <https://www.gov.pl/web/dfe-mswia/program-funduszu-azylu-migracji-i-integracji-2021-2027> (dostęp: 30.07.2025).
- Strzelecki P., 2020, *Imigranci w polskiej gospodarce – raport z badań ankietowych*, Narodowy Bank Polski, Warszawa, <https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/11/imigranci-vii2020.pdf> (dostęp: 6.08.2025).
- Strzelecki P., 2024, *Integracja ekonomiczna imigrantów z Ukrainy w Polsce w kontekście trendów demograficznych*, „Studia BAS”, 3(71): 37–61. <https://doi.org/10.31268/StudiaBAS.2024.16>
- Strzelecki P., Growiec J., Wyszynski R., 2021, *The contribution of immigration from Ukraine to economic growth in Poland*, Narodowy Bank Polski, Warszawa, https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/11/322_en.pdf (dostęp: 30.07.2025).
- WPSZ, 2025, *Statystyki i analizy*, Wortal Publicznych Służb Zatrudnienia, <https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy> (dostęp: 6.08.2025).
- Wroński M., 2024, *Niemal 100 tysięcy cudzoziemców pracuje w województwie śląskim. Coraz częściej zakładają własne biznesy*, [slazag.pl](https://www.slazag.pl/niemal-100-tysiecy-cudzoziemcow-pracuje-w-województwie-slaskim-coraz-czesciej-zakladaja-wlasne-biznesy), <https://www.slazag.pl/niemal-100-tysiecy-cudzoziemcow-pracuje-w-województwie-slaskim-coraz-czesciej-zakladaja-wlasne-biznesy> (dostęp: 28.08.2025).

ZUS, 2024, *Cudzoziemcy w polskim systemie ubezpieczeń społecznych 2024*, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Warszawa, <https://www.zus.pl/baza-wiedzy/statystyka/opracowania-tematyczne/cudzoziemcy> (dostęp: 28.08.2025).

Dokumenty prawne

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz.U. 2022 poz. 583.